

Ігнатко В.Я.

Проблема раннього виявлення раку молочної залози в жінок: результати соціологічного дослідження

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
м. Ужгород, Україна

Ihnatko V.Ya.

The problem of early detection of breast cancer in women: the results of a sociological study

State University "Uzhhorod National University",
Uzhhorod, Ukraine

viktor.ignatko@uzhnu.edu.ua

Вступ

Проведений аналіз статистичних і наукових джерел демонструє, що злоякісні новоутворення негативно впливають на медико-демографічну ситуацію та є причиною значних соціально-економічних втрат у провідних державах світу та в Україні [1; 2]. Особливе місце серед них належить злоякісним новоутворенням молочних залоз [3]. У 2020 р. на злоякісні новоутворення молочної залози у світі захворіло 2,3 мільйона жінок та 685 000 жінок померло в наслідок названої хвороби [4]. Необхідно відзначити, що смертність жінок унаслідок злоякісних новоутворень молочних залоз здебільшого відбувається в репродуктивному віці [5; 6]. Рак молочних залоз відносять до візуальних форм злоякісних новоутворень. Його виявлення на ранніх стадіях розвитку хвороби забезпечує проведення лікування зі значним клінічним ефектом [7].

Метою дослідження є вивчення ставлення жінок гірської та низинної географічних зон проживання Закарпатської області до цільових онкологічних профілактичних оглядів молочної залози.

Об'єкт і методи дослідження

Матеріали: дані Національного канцер-реєстру України та канцер-реєстру Закарпатської області за 2018–2022 рр. та результати соціологічного дослідження серед жінок Закарпатської області віком старше 40 років. Дані про респондентів наведено в табл. 1.
Методи: бібліосемантичний, медико-статистичний і структурно-логічного аналізу. Під час проведення соціологічного дослідження збережено конфіденційні дані про респондентів.

Аналіз даних про респондентів дає підставу говорити про те, що їх структура загалом відповідає генеральній сукупності жінок низинної та гірської зон проживання в Закарпатській області.

Результати дослідження та їх обговорення

На початку дослідження було вивчено та проаналізовано статистичні дані щодо захворюваності жінок Закарпатської області на рак молочної залози.

Аналіз отриманих під час дослідження статистичних даних вказує на те, що у 2022 р. в області на рак молочної залози захворіло 245 жінок. У процесі дослідження встановлено, що по 19,18% із них хвороба була діагностована у III та IV стадіях розвитку захворювання. Відмічені достовірні відмінності показника в розрізі адміністративних територій області. Так, частка вперше виявлених захворювань у IV стадії розвитку хвороби коливалася в 1,8 раза: від 13,79% в місті Ужгороді та Тячівському районі до 24,39% у Берегівському районі, за відсутності зареєстрованих випадків захворювання у IV стадії розвитку в Рахівському районі. У Закарпатській області частка жінок, у яких захворювання виявлено в занедбаних стадіях, за роки дослідження зросла в 1,5 раза й у 2022 р. становила 38,6%. Під час профілактичних оглядів було виявлено 25,31% захворювань.

Наступним кроком дослідження було вивчення рівня поінформованості опитаних жінок із проблеми раку молочної залози. Результати дослідження наведено в табл. 2.

Аналіз отриманих під час дослідження та наведених у табл. 2 даних вказує на низький рівень інформованості жінок про проблему раку молочної залози:

– із числа опитаних жінок, які проживають у гірській географічній зоні, 44,38% вважають, що вони досить проінформовані про проблему, 73,59% знають про місце проходження профілактичних оглядів, 15,16% досить проінформовані про симптоми раку молочної залози. Основними джерелами отримання інформації є сімейні лікарі (35,18%), лікарі акушери-гінекологи (26,85%) та сімейні медичні сестри (23,14%). Інтернет-ресурс є джерелом інформації для 10,18% респондентів;

Таблиця 1

Дані про респондентів

Характеристика	Гірська географічна зона		Низинна географічна зона	
	абс.	%	абс.	%
Всього	178	100,0	231	100,0
<i>Розподіл за віком</i>				
40–49 років	41	23,03	52	22,51
50–59 років	48	26,96	64	27,70
60 і старше	89	50,00	115	49,78
<i>Розподіл за соціальним статусом</i>				
Працює	29	16,29	41	17,74
Приватний підприємець	19	10,67	32	13,85
Державний службовець	11	6,17	19	8,22
Домогосподарка	31	17,51	34	14,71
Інвалід	19	10,67	21	9,09
Пенсіонер	64	35,95	77	33,33
Інше	5	2,80	7	3,03
<i>Розподіл за складом сім'ї</i>				
Проживає одна	24	13,48	32	13,85
Проживає із чоловіком	27	15,16	41	17,74
Проживає з дітьми	43	24,15	64	27,70
Проживає із чоловіком і дітьми	84	47,19	94	40,96
<i>Розподіл за місцевістю проживання</i>				
Міста	86	48,31	116	50,21
Сільська місцевість	92	51,68	115	49,79

Таблиця 2

Рівень поінформованості про проблему раку молочної залози

Характеристика	Гірська географічна зона		Низинна географічна зона	
	абс.	%	абс.	%
Усього	178	100,0	231	100,0
<i>Інформована про проблему</i>				
Проінформована досить	79	44,38	126	54,54
Знаю про наявність проблеми	29	16,29	47	20,34
Проінформована не досить	43	24,15	41	17,74
Інформація не цікавить	27	15,16	17	7,35
<i>Інформованість про місце проходження профілактичних оглядів</i>				
Проінформована	131	73,59	172	74,45
Інформації не маю	47	26,40	59	25,54
<i>Інформованість про симптоми раку молочної залози</i>				
Маю досить інформації	27	15,16	41	17,74
Інформована поверхнево	48	26,96	103	44,58
Інформації не маю	103	57,86	87	37,66
<i>Джерело отримання інформації (n-108 та n-173)</i>				
Сімейний лікар	38	35,18	48	27,74
Сімейна медична сестра	25	23,14	49	28,32
Лікар акушер-гінеколог	29	26,85	41	23,70
Телебачення	4	3,70	5	2,89
Інтернет-ресурси	11	10,18	47	27,17
Друзі	9	8,33	19	10,98
Члени сім'ї	6	5,56	15	8,67
Інше	3	2,78	7	4,05

– із числа опитаних жінок, які проживають у низинній географічній зоні, 54,54% уважають, що вони досить проінформовані про проблему, 74,45% знають про місце проходження профілактичних оглядів, 17,74% досить проінформовані про симптоми раку молочної залози. Основними джерелами отримання інформації є сімейні медичні сестри (28,32%), сімейні лікарі (27,74%) та інтернет-ресурс (27,17%).

Далі вивчалось питання самообстеження опитаними жінками молочних залоз. Отримані результати наведено в табл. 3.

Аналіз отриманих під час дослідження та наведених в табл. 3 даних вказує на таке:

– жінки, які проживають в гірській географічній зоні: 32,02% володіють методикою самообстеження молочної залози, 11,79% регулярно проводять самообстеження молочної залози, 78,09% не проводять самообстеження молочної залози, 47,19% має бажання опанувати методику самообстеження молочної залози;

– жінки, які проживають в низинній географічній зоні: 33,33% володіють методикою самообстеження молочної залози, 15,15% регулярно проводять самообстеження молочної залози, 66,67% не проводять самообстеження молочної залози, 96,53% бажають опанувати методику самообстеження молочної залози.

Наступним кроком дослідження було вивчення прихильності опитаних жінок до проходження цільових профілактичних оглядів. Отримані результати наведені в табл. 4.

Аналіз отриманих під час дослідження та наведених в табл. 4 даних вказує на таке:

– жінки, які проживають у гірській географічній зоні: мають бажання проходити цільові профілактичні огляди щорічно – 20,78%, не мають бажання проходити цільові профілактичні огляди – 46,62%, а решта опитаних жінок має бажання пройти цільові профілактичні огляди за визначених обставин. 25,30% опитаних жінок упевнені, що їх дана проблема не торкнеться;

Таблиця 3

Дані про самообстеження жінками молочних залоз

Характеристика	Гірська географічна зона		Низинна географічна зона	
	абс.	%	абс.	%
Володіє методикою самообстеження молочної залози	57	32,02	77	33,33
Регулярно проводить самообстеження молочної залози	21	11,79	35	15,15
Періодично проводить самообстеження молочної залози	18	10,11	42	18,18
Не проводить самообстеження молочної залози	139	78,09	154	66,67
Має бажання опанувати методику самообстеження молочної залози	84	47,19	223	96,53
<i>Місце навчання методики самообстеження молочної залози (n-57 та n-77)</i>				
Сімейна амбулаторія	22	38,59	29	37,66
Жіноча консультація	21	36,84	37	48,05
Подруги	11	19,29	9	11,68
Інше	3	5,26	2	2,59

Таблиця 4

Прихильність до проходження цільових профілактичних оглядів

Характеристика	Гірська географічна зона		Низинна географічна зона	
	абс.	%	абс.	%
Має бажання проходити цільові профілактичні огляди щорічно	37	20,78	92	39,82
Має бажання проходити цільові профілактичні огляди в разі появи окремих симптомів із боку молочної залози	26	14,60	27	11,68
Має бажання проходити цільові профілактичні огляди під час відвідування закладу охорони здоров'я з інших причин	32	17,97	79	34,19
Не має бажання проходити цільові профілактичні огляди	83	46,62	33	14,28
<i>Причина відсутності бажання проходити цільові профілактичні огляди (n-83 та n-33)</i>				
Проблема мене не стосується	21	25,30	14	42,42
Відсутність часу	6	7,22	7	21,21
Економічні проблеми	19	22,89	3	9,09
Відсутність інформації про місце проходження	25	30,12	5	15,15
Відсутність довіри до медичних працівників	9	10,84	2	6,06
Інше	3	3,61	2	6,06

– жінки, які проживають в низинній географічній зоні: мають бажання проходити цільові профілактичні огляди щорічно – 39,82%, не мають бажання проходити цільові профілактичні огляди – 14,28%, а решта опитаних жінок має бажання проходити цільові профілактичні огляди за визначених обставин. 42,42% опитаних жінок упевнені, що їх дана проблема не торкнеться.

Далі вивчалось питання щодо проходження опитаними жінками цільових профілактичних оглядів. Отримані результати наведено в табл. 5.

Аналіз отриманих під час дослідження та наведених в табл. 5 даних вказує на таке:

– жінки, які проживають в гірській географічній зоні: у 20,22% молочні залози медичним працівником не оглядалися ніколи, у 23,59% молочні залози медичним працівником не оглядалися за останні три роки, найчастіше (25,28%) молочні залози оглядаються медичним працівником під час відвідування закладу охорони здоров'я з медичних причин. Сімейний лікар обстежував молочні залози у 8,42% опитаних жінок;

– жінки, які проживають в низинній географічній зоні: у 8,22% молочні залози медичним працівником не

оглядалися ніколи, у 24,67% молочні залози медичним працівником не оглядалися за останні три роки, найчастіше (30,73%) молочні залози оглядаються медичним працівником під час відвідування закладу охорони здоров'я з медичних причин. Сімейний лікар обстежував молочні залози у 2,16% опитаних жінок.

Наступним кроком дослідження було вивчення питання щодо готовності опитаних жінок до отримання інформації з питань профілактики розвитку раку молочної залози. Отримані результати наведено в табл. 6.

Аналіз отриманих під час дослідження та наведених в табл. 6 даних вказує на таке:

– жінки, які проживають в гірській географічній зоні: загалом 44,49% опитаних жінок деякою мірою бажають отримувати інформацію з питань профілактики розвитку раку молочної залози, найбільш бажаними джерелами отримання інформації є медичні працівники. Необхідно зазначити, що 44,38% опитаних жінок вказали на те, що їх така інформація не цікавить;

– жінки, які проживають у низинній географічній зоні: загалом 62,76% опитаних жінок деякою мірою бажають отримувати інформацію з питань

Таблиця 5

Проходження цільових профілактичних оглядів

Характеристика	Гірська географічна зона		Низинна географічна зона	
	абс.	%	абс.	%
Проходить щорічно в сімейного лікаря	15	8,42	5	2,16
Проходить щорічно в сімейної медичної сестри	9	5,05	3	1,29
Проходить щорічно в лікаря акушера-гінеколога	12	6,74	39	16,88
Проходить щорічно в акушерки	19	10,67	37	16,01
Молочні залози оглядаються під час відвідування лікаря	45	25,28	71	30,73
За останні три роки молочні залози медичним працівником не оглядалися	42	23,59	57	24,67
Молочні залози медичним працівником не оглядалися ніколи	36	20,22	19	8,22

Таблиця 6

Готовність до отримання інформації з питань профілактики розвитку раку молочної залози

Характеристика	Гірська географічна зона		Низинна географічна зона	
	абс.	%	абс.	%
Бажає отримувати інформацію	32	17,97	38	16,45
Більше бажає, ніж не бажає	21	11,79	59	25,54
Більше не бажає, ніж бажає	27	15,16	48	20,77
Не бажає	19	10,67	21	9,09
Така інформація не цікавить	79	44,38	65	28,13
<i>Бажане джерело отримання інформації (n-80 та n-145)</i>				
Сімейний лікар	16	20,00	23	15,86
Сімейна медична сестра	9	11,25	32	22,06
Лікар акушер-гінеколог	14	17,50	32	22,06
Телебачення	7	8,75	5	3,44
Інтернет-ресурси	14	17,50	27	18,62
Друзі	11	13,75	14	9,65
Члени сім'ї	9	11,25	10	6,89
Інше	–		2	1,37

профілактики розвитку раку молочної залози, найбільш бажаними джерелами отримання інформації є медичні працівники. Необхідно зазначити, що 28,13% опитаних жінок вказали на те, що їх така інформація не цікавить.

Перспективи подальших досліджень

Перспективи подальших досліджень пов'язані з вивченням чинників ризику розвитку раку молочних залоз у жінок гірської географічної зони проживання.

Висновки

Під час дослідження встановлено, що по 19,18% із них хвороба була діагностована у III та IV стадіях

розвитку захворювання. Частка жінок, у яких захворювання виявлено в занедбаних стадіях, за роки дослідження (2018–2022 рр.) зросла в 1,5 раза й у 2022 р. становила 38,6%.

У процесі соціологічного дослідження встановлено низький рівень інформованості жінок із проблеми раку молочної залози та їхньої прихильності до проходження цільових профілактичних оглядів. Зазначені показники є достовірно нижчими в жінок гірської географічної зони проживання порівняно з низинною.

Дана ситуація потребує розроблення та впровадження комплексних заходів із формування в жінок області мотивованого відповідального ставлення до профілактики розвитку раку молочної залози.

Література

1. World Health Organization. Health for All Database (HFA-DB) (online database) [Internet]. Geneva: WHO; 2022. URL: <https://gateway.euro.who.int/en/datasets/european-health-for-alldatabase/>.
2. World Health Organization. Cervical cancer can be eradicated if you work together [Internet]. Geneva: WHO; 2022. URL: <https://news.un.org/ru/story/2022/01/1416532>.
3. Рак в Україні, 2019–2020. Захворюваність, смертність, показники діяльності онкологічної служби (бюлетень Національного канцер-реєстру України № 22). Київ, 2021. URL: http://www.ncru.inf.ua/publications/BULL_22/.
4. Рак в Україні, 2021–2022. Захворюваність, смертність, показники діяльності онкологічної служби (бюлетень Національного канцер-реєстру України № 24). Київ, 2023. URL: http://www.ncru.inf.ua/publications/BULL_24/index.htm.
5. Теренда Н.О., Гандзюк Н.М. Ретроспективне дослідження онкогінекологічної патології у 2015–2019 рр. Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. 2021; 1 (87); 11–14.
6. Пульний Ю., Панфілова Г. Дослідження онкопрофілю населення України за даними національного канцер-реєстру. Грааль науки. 2021; 1; 474–478.
7. Жилка Н.Я., Слабкий Г.О., Щербінська О.С. Стан жіночого репродуктивного здоров'я в Україні. Огляд літератури. Репродуктивна ендокринологія. 2021; 60; 67–71.

References

1. World Health Organization. Health for All Database (HFA-DB) (online database) [Internet]. Geneva: WHO; 2022. Available from: <https://gateway.euro.who.int/en/datasets/european-health-for-alldatabase/>.
2. World Health Organization. Cervical cancer can be eradicated if you work together [Internet]. Geneva: WHO; 2022. Available from: <https://news.un.org/ru/story/2022/01/1416532>.
3. Rak v Ukraini, 2019–2020. Zakhvoryuvanist, smertnist, pokaznyky diyalnosti onkolohichnoyi sluzhby [Cancer in Ukraine, 2019–2020. Morbidity, mortality, performance indicators of the oncology service]. Byuleten Natsionalnoho kantser-reyestru Ukrainy – Bulletin of the National Cancer Registry of Ukraine. (№ 22). Kyiv. Retrieved from: http://www.ncru.inf.ua/publications/BULL_22/ [in Ukrainian].
4. Rak v Ukraini, 2021–2022. Zakhvoryuvanist, smertnist, pokaznyky diyalnosti onkolohichnoyi sluzhby [Cancer in Ukraine, 2021–2022. Morbidity, mortality, performance indicators of the oncology service]. Byuleten Natsionalnoho kantser-reyestru Ukrainy – Bulletin of the National Cancer Registry of Ukraine. (№ 24). Kyiv. Retrieved from: http://www.ncru.inf.ua/publications/BULL_24/index.htm [in Ukrainian].
5. Terenda N.O., Handziuk N.M. Retrospective study of oncogynecological pathology in 2015–2019. Bulletin of Social Hygiene and Health Care Organization of Ukraine. 2021; 1 (87): 11–14.
6. Pulnyi Y., Panfilova H. Research of the oncoprofile of the population of Ukraine based on the data of the national cancer registry. Grail of Science. 2021; 1; 474–478.
7. Zhylka N.A., Slabky G.O., Shcherbinska O.S. State of women's reproductive health in Ukraine Literature review. Reproductive endocrinology. 2021; 60: 67–71.

Мета: дослідити ставлення жінок гірської та низинної географічних зон проживання Закарпатської області до цільових онкологічних профілактичних оглядів молочної залози.

Матеріали та методи. *Матеріали:* дані Національного канцер-реєстру України та канцер-реєстру Закарпатської області за 2018–2022 роки та результати соціологічного дослідження серед жінок Закарпатської області віком старше 40 років: 178 гірської та 231 низинної географічних зон проживання. *Методи:* бібліосемантичний, медико-статистичний і структурно-логічного аналізу.

Результати. Аналіз статистичних даних вказує на те, що у 2022 році в області на рак молочної залози захворіло 245 жінок. По 19,18% із них хвороба була діагностована у III та IV стадіях розвитку захворювання. Частка жінок, у яких захворювання виявлено в занедбаних стадіях, за роки дослідження (2018–2022 роки), зросла в 1,5 раза.

Під час соціологічного дослідження встановлено низький рівень інформованості жінок із проблеми раку молочної залози та їхньої прихильності до проходження цільових профілактичних оглядів. Водночас вказані показники є достовірно нижчими у жінок гірської географічної зони проживання порівняно з низинною.

Висновки. Дана ситуація потребує розроблення та впровадження комплексних заходів із формування в жінок області мотивованого відповідального ставлення до профілактики розвитку раку молочної залози.

Ключові слова: Закарпатська область, молочна залоза, рак, профілактика, жінки, соціологічне опитування.

Purpose: to study the attitude of women living in the mountainous and lowland geographical zone of Transcarpathian region to targeted oncological preventive examinations of the mammary gland.

Materials and methods. Materials: data from the National Cancer Registry of Ukraine and the Cancer Registry of Transcarpathian region for 2018–2022 and the results of a sociological survey among women over the age of 40 in Transcarpathian region: 178 mountainous and 231 lowland geographic zones of residence. Methods: bibliosemantic, medico-statistical, of structural-and-logical analysis.

Results. Analysis of statistical data indicates that in 2022, 245 women fell ill with breast cancer in the region. At the same time, in 19,18% of them the disease was diagnosed at stages III and IV of its development. The proportion of women in whom the disease was detected in advanced stages increased by 1,5 times over the years of the study (2018–2022).

In the course of a sociological study, a low level of awareness of women about the problem of breast cancer and their adherence to targeted preventive examinations was established. At the same time, these indicators are significantly lower in women of mountainous than lowland geographical zones of residence.

Conclusions. This situation requires the development and implementation of comprehensive measures to form a motivated responsible attitude to the prevention of breast cancer among women population in the region.

Key words: Transcarpathian region, mammary gland, cancer, prevention, women, sociological survey.

Відомості про автора

Ігнатко Віктор Ярославович – асистент кафедри онкології та радіології ДВНЗ «Ужгородський національний університет»; пл. Народна, 3, м. Ужгород, Україна, 88000.
viktor.ignatko@uzhnu.edu.ua, ORCID ID 0009-0006-7524-3789

Стаття надійшла до редакції 31.07.2024

Дата першого рішення 05.08.2024

Стаття подана до друку 12.09.2024